

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa, 5/05/2016

V.511.162.2016.EG

Pan
Andrzej Rzepliński
Prezes Trybunału Konstytucyjnego
Warszawa

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN C E L A R I A	
wpl. dnia	06. 05. 2016
L.dz.	L.zał.

sygn. akt P 6/16

W odpowiedzi na pismo z dnia 5 kwietnia 2016 r. (doręczone w dniu 6 kwietnia 2016 r.) pragnę uprzejmie poinformować, że na podstawie art. 82 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293) oraz stosownie do treści art. 16 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1648, z późn. zm.), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłasza udział w postępowaniu toczącym się przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie z pytania prawnego Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, V Wydział Cywilny z dnia 29 lutego 2016 r. (sygn. akt) i jednocześnie przedstawia następujące stanowisko:

art. 70 § 8 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r., poz. 613, z późn. zm. – dalej: „op”), w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r., w zakresie, w jakim odnosi się do braku przedawnienia zobowiązań podatkowych zabezpieczonych hipoteką i możliwości egzekwowania tych zobowiązań tylko z przedmiotu hipoteki, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm. – dalej: „Konstytucja RP”).

Uzasadnienie

1. Stan faktyczny

Ze stanu faktycznego sprawy wynika, że J sp. z o.o. z siedzibą w P (dalej: „Powód”) wystąpiła z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa – Naczelnikowi U S w P (dalej: „Pozwany”) o uzgodnienie treści księgi wieczystej nieruchomości położonej w J, dla której Sąd Rejonowy w P prowadzi księgę wieczystą nr .

Zdaniem Powoda istnieją podstawy do usunięcia obciążeń hipotecznych wpisanych na rzecz Pozwanego w dziale ww. księgi wieczystej z uwagi na upływ 5-letniego terminu przedawnienia należności podatkowych oraz odsetek. W ocenie Powoda bezzasadne jest odwołanie się do aktualnie obowiązującego art. 70 § 8 op, zgodnie z którym nie ulegają przedawnieniu zobowiązania podatkowe zabezpieczone hipoteką lub zastawem skarbowym, jednakże po upływie terminu przedawnienia zobowiązania te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu. Powód wskazał na niekonstytucyjność przywołanego art. 70 § 8 op z uwagi na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2013 r. (sygn. akt SK 40/12). W pkt II ww. wyroku Trybunał uznał, że art. 70 § 6 op w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 2002 r., zgodnie z którym nie ulegają przedawnieniu zobowiązania podatkowe zabezpieczone hipoteką, jednakże po upływie terminu przedawnienia zaległość podatkowa może być egzekwowana tylko z przedmiotu hipoteki, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.

Pozwany nie zgodził się z argumentacją Powoda stwierdzając, że skoro art. 70 § 8 op nie został dotychczas wyeliminowany z obrotu prawnego, należy go stosować.

W oparciu o tak określony stan faktyczny, Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, V Wydział Cywilny powziął wątpliwość, czy wobec podniesienia przez Powoda zarzutu przedawnienia należności podatkowych zabezpieczonych hipoteką możliwe i dopuszczalne jest zastosowanie przepisu art. 70 § 8 op w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r.

Postanowieniem z dnia 29 lutego 2016 r. (sygn. akt) Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, V Wydział Cywilny przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, czy art. 70 § 8 op w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r. w zakresie, w jakim odnosi się do braku przedawnienia zobowiązań podatkowych zabezpieczonych hipoteką i możliwości egzekwowania tych zobowiązań tylko z przedmiotu hipoteki, jest zgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP. W uzasadnieniu do ww. postanowienia Sąd pytający podzielił argumentację zawartą w wyroku Trybunału

Konstytucyjnego z dnia 8 października 2013 r. (sygn. akt SK 40/12), przemawiająca za niekonstytucyjnością aktualnie obowiązującego art. 70 § 8 op.

2. Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich na gruncie analizowanej sprawy zostały spełnione przesłanki pytania prawnego, warunkujące dopuszczalność wydania orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny. W niniejszej sprawie spełniona jest przesłanka podmiotowa, albowiem pytanie zostało skierowane przez sąd (jak wymaga tego art. 193 Konstytucji RP). Zrealizowana została również przesłanka przedmiotowa, albowiem jako przedmiot kontroli została wskazana norma, wyprowadzona z aktualnie obowiązującego przepisu art. 70 § 8 op. Jeśli zaś chodzi o przesłankę funkcjonalną, to w ocenie Rzecznika, Sąd pytający wskazał, w jaki sposób ewentualne orzeczenie Trybunału, stwierdzające niezgodność zaskarżonego przepisu z powołanym wzorcem kontroli wskazanym w pytaniu prawnym, może mieć wpływ na sposób rozstrzygnięcia przez sąd toczącej się przed nim sprawy. Sąd pytający stwierdził, że art. 70 § 8 op ma bezpośrednie znaczenie dla ustalenia, czy doszło do przedawnienia należności podatkowych (jeżeli tak, to w jakim zakresie) zabezpieczonej hipotekami na nieruchomości należącej do Powoda i w konsekwencji dla rozstrzygnięcia, czy żądanie uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, poprzez wykreślenie hipotek, jest zasadne.

W dalszej kolejności należy wskazać, że w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich art. 70 § 8 op w zakresie, w jakim odnosi się do braku przedawnienia zobowiązań podatkowych zabezpieczonych hipoteką i możliwości egzekwowania tych zobowiązań tylko z przedmiotu hipoteki, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji. Jednocześnie podkreślić należy, że Rzecznik dostrzegł problem niekonstytucyjności 70 § 8 op w znacznie szerszym aspekcie, o czym szczegółowo wywodził we wniosku abstrakcyjnym z dnia 22 lutego 2016 r. skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt K 10/16, nr sprawy w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich V.511.996.2014). Rzecznik zakwestionował zgodność art. 70 § 8 op z art. 64 ust. 2 Konstytucji oraz z art. 2 w związku z art. 84 Konstytucji. Zdaniem Rzecznika w demokratycznym państwie prawnym nie może dochodzić do sytuacji, w których na skutek niekonstytucyjnych regulacji prawnych obywatel może stać się dożywotnim dłużnikiem państwa, tylko dlatego, że posiada określone składniki majątku, na których można ustanowić hipotekę lub zastaw skarbowy. Argumentacja zawarta we wniosku abstrakcyjnym Rzecznika pozostaje aktualna.

Odnosząc się do sprawy zainicjowanej pytaniem prawnym Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, Rzecznik przedstawia stanowisko, zgodnie z którym art. 70 § 8 op może być poddany ocenie także co do zgodności z art. 64 ust. 2 Konstytucji

RP. W tym zakresie znajdują odpowiednie zastosowanie rozważania Trybunału Konstytucyjnego poczynione w wyroku z dnia 8 października 2013 r. (sygn. akt SK 40/12).

Zasadniczo w prawie daninowym treść normatywna art. 64 ust. 2 Konstytucji RP rozumiana jest w ten sposób, że ciężary publiczne w postaci prawidłowo stanowionych podatków nie mogą być uznane za niekonstytucyjną ingerencję w sferę własności i innych praw majątkowych – por. wyroki z dnia 20 listopada 2000 r. (sygn. akt K 41/02) oraz z dnia 30 listopada 2004 r. (sygn. akt SK 31/04). Przyjęcie tezy, że każde ograniczenie majątkowe przez nałożenie podatku lub innej daniny publicznej zawsze jest niedopuszczalnym ograniczeniem własności, prowadziłoby do fałszywego wniosku, że każda niekorzystna zmiana w sytuacji majątkowej obywatela jest ograniczeniem jego własności – zob. wyrok z dnia 30 stycznia 2001 r. (sygn. akt K 17/00). To znaczy, że treść normatywna pojęcia prawa własności zawiera w sobie obowiązki, które wynikają z konieczności ponoszenia ciężarów publicznych, bez których nie byłoby możliwe ukształtowanie normatywnego układu odniesienia umożliwiającego zabezpieczenie tychże praw – tak też Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 października 2008 r. (sygn. akt K 16/07).

Niemniej jednak w wyjątkowych przypadkach dopuszczalna jest ocena instytucji podatkowej przez pryzmat prawa własności w aspekcie równościowym. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że przepisy regulujące problematykę danin publicznych muszą być zgodne z całokształtem obowiązujących norm i zasad konstytucyjnych, nie mogą prowadzić do naruszenia wartości objętych ochroną konstytucyjną, a w szczególności nie mogą kształtować obowiązku podatkowego w taki sposób, że stałby się on instrumentem konfiskaty mienia – por. wyroki dotyczące obowiązku płacenia podatku, np. z dnia 11 grudnia 2001 r. (sygn. akt SK 16/00), z dnia 7 czerwca 1999 r. (sygn. akt K 18/98).

W związku z powyższym, zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich należy uznać, że art. 70 § 8 op – analogicznie jak art. 70 § 6 op w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 1998 r. do dnia 31 grudnia 2002 r. – w sposób nieuprawniony różnicuje sytuację podatników, którzy posiadają składniki majątkowe, na których można ustanowić hipotekę, traktując ich w gorszy sposób z punktu widzenia zasad przedawnienia zobowiązań podatkowych, niż pozostałych.

W wyniku ustanowienia zabezpieczenia w formie hipoteki, podatnicy zostają pozbawieni ochrony swoich praw, gdyż po upływie terminu przedawnienia, ich zobowiązanie może być nadal egzekwowane. W sytuacji podatników, wobec których zastosowano inne formy zabezpieczenia, przedawnienie zobowiązań nastąpi na zasadach ogólnych.

Taka regulacja prowadzi do nieuprawnionego przeniesienia ciężaru braku przedawnienia zobowiązań podatkowych tylko na jedną kategorię podatników.

Na gruncie omawianej sprawy sytuacja dotyczy Powoda – właściciela nieruchomości, na której ustanowiono hipotekę. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, nie ma podstaw do bardziej rygorystycznego traktowania podatników, którzy dysponują określonym rodzajem składników majątkowych. Tak jak stwierdził Trybunał w uzasadnieniu do wyroku z dnia 8 października 2013 r. (sygn. akt SK 40/12), w tym przypadku kryterium różniącym sytuację podatników nie jest, ani źródło powstania obowiązku podatkowego, ani wysokość podatku, ani też postawa podatnika.

Podsumowując, należy stwierdzić, że art. 70 § 8 op w zakresie, w jakim odnosi się do braku przedawnienia zobowiązań podatkowych zabezpieczonych hipoteką, tworzy mechanizm nieprzedawnialności zobowiązań podatkowych, który narusza zasadę równości ochrony praw majątkowych, wywodzoną z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP.

Mając na uwadze powyższe, wnoszę jak na wstępie.